

økonomiske problemer. Dynastipolitikken på internationalt plan fortøner sig derimod helt.

Mest vellykket er utvivlsomt bogens andet kapitel, *Western Europe and the Power of Spain* (s. 63–217), på én gang analyserende og fortolkende. Hovedvægten ligger på en fornemt gennemført analyse (metodisk beslægtet med Braudels af vekselvirkningen mellem økonomiske, sociale, religiøse og politiske komponenter i opgørene i Nederlandene og Frankrig indtil den internationale détente 1598–1609, Henrik IV.s genopbygning af det franske monarki og stabiliseringen af det nye nederlandske statssystem. Men Koenigsberger fremhæver samtidig, at afspændingen hviler på gensidig mistillid og omplacering af det internationale konfliktstof, specielt hvad angår de spanske forbindelseslinier til Nederlandene (s. 214 ff.). Grundidéen underbygges i bogens afsnit, *The European Civil War* (s. 217–85) ved betoning af, at den böhmiske konflikt 1618–21 fortsættes udover sine logiske rammer, fordi de direkte eller indirekte implicerede magters frygt for »the potential escalation of distasters justified a war of aggression« (s. 247 og oftere). Faren for kejsermagtens ekspansion førte ud i fornyet krig. Christian IV.s fiasko 1626–29 bragte Sverige ind i krigen osv.

Meget nært hovedtanken ligger da også Koenigsbergers betoning (s. 215 f., 230 f.) af, at netop freden i Vervins 1598 lagde grunden til nye spansk-franske konflikter ved at indsnævre de spanske forbindelseslinier til Nederlandene. Det understreges (s. 242 f., 265 f.), at Richelieu ikke bestred sine politiske modstanderes konfessionelle anfægtelser ved alliancen med Sverige 1631 og støtten til Nederlandene, men at han gik ind i krigen for at varetage Frankrigs 'interesser' og på længere sigt at etablere det europæiske sikkerhedssystem, der blev krigens endelige (men ufuldkomne) resultat. Richelieus statsræson bidrog derved afgørende til konfliktens af-konfessionalisering. Dette kapitel er – som hele bogen – overmåde velskrevet og klart struktureret, men også lidt for skabelonpræget til at yde alle nuancer fuld retfærdighed. Forbindelserne til 'den kolde fred' 1598–1618 formidles ikke fuldtud, og den tyske dynastipolitiks inddragelse i konflikterne fremtræder ikke helt klart. Men navnlig fremtræder den indbyrdes sammenhæng mellem de vesteuropæiske opgør og Østersøkonflikterne i 1650'erne ikke klart; kurfyrst Frederik Wilhelms og de østrigske habsburgeres engagement forbigås endda helt i tavshed.

E. Ladewig Petersen

The Letters of Sir John Hackett 1526–1534. Published by The Conference on British Studies at West Virginia University. Edited by Elizabeth Frances Rogers. Archives of British History and Culture Vol. I–II. Morgantown, West Virginia University Library, 1971. xxiii + 419 s. Ill. \$ 15.

Efter amerikansk skik indledes bogen med en fortegnelse over koryfæer, medlemmer af komitéen, der har forestået udgivelsen. Ret beset er det kuriøst, at denne forsamling af eksperter har valgt den irske John Hackett som emne for seriens første bind, idet brevene omhandler forholdene i Nederlandene og på kontinentet. Der er således tale om et højst indirekte bidrag til »British History and Culture«. Sproget er dog engelsk – og dette knudrede renaissance-engelsk,

eller rettere stavemåden, udgør velsagtens bogens hovedattraktion, eftersom Hacketts rapporter allerede er gengivet så godt som ordret i serien *Letters and Papers*. Udgiverens indsigt i kontinentale forhold synes også begrænset. Lund placeres – stridende mod teksten – i Sverige (s. 378 note 6), og Ferdinand I's titel »Markes off Crabate« er misforstået, vistnok dog af udgiver og brevskriver i fællig. Der menes marquis eller krabat (af Kroatien), ikke – som det oplyses s. 53 note 4 – marquis af »Crabaten«. Det smukt illustrerede og gedigne værk indeholder et kort, angiveligt over Nederlandene omkring 1530. Det viser imidlertid sydgrænsen før 1526 og østgrænsen efter 1543.

Mikael Venge

S. B. Chrimes: Henry VII. London, Eyre Methuen, 1972. xv + 373 s., ill. £ 6.25.

Det er en vanskelig opgave at biografere den første Tudorkonge. Det stod for det første ikke skrevet over hans vugge, at han skulle blive Englands konge, hvorfor man kun kender lidt til hans færden inden 1485. Det er ligeledes et særdeles begrænset samtidigt materiale, der findes til belysning af kongens personlighed. – For det andet har det vist sig meget vanskeligt at frigøre sig fra det overbevisende, forherligende portræt af kongen, som Francis Bacon, *History of the Reign of Henry VII* (1622), i en blændende journalistisk iklædning, men på et helt utilstrækkeligt kildegrundlag tegnede. Det Bacon'ske portræt har øvet – og øver – en indflydelse på vort billede af Tudortiden, der i intensitet kan sammenlignes med Shakespeares historiske skuespil. Disse vanskeligheder er det heller ikke lykkedes professor S. B. Chrimes at overvinde i det foreliggende værk, der snarere end en egentlig biografi af Henrik VII må betegnes som en undersøgelse af det regeringsapparat, han opbyggede og udøvede sin magt igennem.

Bogen er disponeret i tre hovedafsnit: 1) *The Establishment of the Dynasty* (pp. 3–96), hvori der særdeles detaljeret – undertiden grænsende til det omstændelige – redegøres for Henrik Tudors færd, indtil han var etableret på tronen; 2) *The Personnel and Machinery of Government* (pp. 97–174), der beskriver det regeringsapparat, som Henrik Tudor dels overtog efter York-kongerne og dels selv opbyggede; 3) *Statecraft* (pp. 175–297), der undersøger dette apparats praktiske virkemåde. Endelig findes der en epilog med overskriften, *The King's Grace* (pp. 298–322), hvori forfatteren tegner sit portræt af kongen (– bogen er jo trods alt en biografi!).

Værket rummer en velafbalanceret å jour-føring af de seneste årtiers forskning, der især har koncentreret sig om administrationshistoriske problemer. Der er dog et par ting, der godt kan give anledning til nogen undren: For det første, at Chrimes bogen igennem tør bygge så stærkt på Tudor-hofhistorikeren, Polydore Vergil, hvis fremstilling i mange henseender er stærkt tendentios. Dernæst, at han udelukkende bygger på trykt materiale, der nok rækker langt, men også indeholder mange faldgruber (Calendars!) og lakuner, der nok kunne invitere til inddragelse af arkivstof. Endelig, at han – især i afsnittet *Financial Administration* (Chpt. 6) – fuldstændig ser bort fra C. D. Ross' betydningsfulde indlæg på et kollokvium i Cardiff 1970, hvori Chrimes selv deltog. Ross kastede her vel-dokumenteret tvivl på den almindelige antagelse om Edward IV som en mål-